

היא. וכן השכל ואותיות המחשבה שבנפש אינו מושג מהותם ממש כמו אדם שלמד מסכת אחת בעיון ושגורה בפיו וכאילו מונחת אצלו בקופסא ואח"כ כשעוסק בענין אחר או לומד מסכת אחרת אעפ"כ כשרוצה נזכר על כל מסכת ההיא שלמד תחלה. הרי ע"כ צריך לומר שישנה במוחו ושכלו גם בעת שאינו מהרהר בה כלל. וא"כ איך ומה הוא מהות שכל זה שיש אצלו אף כשאינו מחשב בו כלל. הרי אין זה מושג כלל איך ומה הוא. והיינו מפני שהאדם להיותו בגוף אינו משיג אפילו מהות הרוחניות שבו היינו הנפש וכחותיה. כי אם מציאותן לבד. ומ"מ מציאותן יודע ומרגיש ממש אף שאינו משיג מהותן ואין צריך על זה אמונה וראיה. כ"א נרגש ממש. וזהו הנקרא השגת המציאות ולא השגת המהות בלשון הפלסופים. ומזה יובן לנו למעלה באלקות שהשגת מציאותו בלבד ולא השגת מהותו דהיינו ע"ד הרגשת הגוף את הנפש כנ"ל הוא הנק' בשם דעת כמ"ש דע את אלקי אביך כו' שענין הדעת הוא ענין ההרגשה כידוע שהוא ענין השגת המציאות בלבד כמו עד"מ הנ"ל שידע האדם מנפשו אשר בתוכו שאינו יודע רק מציאותה ולא מהותה אמנם מרגישה הרגשה שלימה ונק' הרגשה זו בשם ידיעה שיודע א"ע כו'. כך אור א"ס כ"ה בהתלבשותו בכל העולמות מורגש ונודע לנבראים הוא אבל לא נודע רק מציאותו ולא מהותו כמ"ש הרמב"ם. ובוזר יתורץ הקושי הנ"ל איך יהיה בחי' סובב בבחי' דעת הלא לית מחשבה תפיסא ב' כו'. דפי' תפיסא הוא ענין השגת המהות דוקא כאדם התופס דבר בידו כו'. וזהו פ' השגה סתם שמשיג מהות הדבר כו' ובאמת אין במהות אור א"ס שום השגה אלא השגת מציאותו בלבד כנ"ל. ומ"מ הא דלית מחשבה תפיסא היינו השגת מהותו אבל בענין הדעת וההרגשה שהוא רק ענין השגת מציאותו בלבד יכולים הנבראים להגיע ולהשיג וזהו מ"ע דוידעת היום כו' וכן אתה הראת לדעת כו'.

ב ויובן ענין זה בניאור יותר במה שמצינו כדוגמת זה בעסק התורה שיש בה סתים וגליא שהם ג"כ בחי' גוף ונשמה כמבואר בזהר בהעלותך (דקנ"ב ע"א) ובגופי התורה שייך השגת המהות משא"כ בבחי' הסתים והפנימי. ומ"מ ע"י גופי התורה יוכל האדם לידע ג"כ קצת המציאות מהפנימית עד"מ שע"י חיות גוף האדם מרגיש מציאות הנשמה כו'. וכיאר הדבר דהנה ארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבגי' לומדים ג"כ כל התשע"פ כמו ע"ד דוגמא עניני ההלכות שאנו שונים כאן בעוה"ז החומרי שור שנגח כו' וכיוצא, וידוע דהלכה זו דבר ה' היא והקב"ה יושב ושונה כנגדו כו' וא"כ בג"ע שהנשמות עוסקים בהלכה זו דשור שנגח כו' אין לומר דהשגתם שם כהשגתנו כאן על ענינים גשמיים ממש דהרי אין שור גשמי בג"ע כו' ומופשט שם בודאי מכל גדר גשם כו'. אך ודאי השגתם שם על רוחניות כמו בבחי' השור דמרכבה פני שור מהשמאל וכיוצא וסוד הכוונה בטעמה של הלכה למה יהיה הדין כך כו' וזהו הנק' פנימית התורה ונשמטא דאורייתא, אבל השגתנו כאן הלכה זו דשור שנגח זהו בחי' גוף התורה ויש ג"כ שנק' לבושה דאורייתא בזהר שם. וכן בדוגמא זה בכל ההלכות שאנו שונים כאן כמו אם בהרת קדמה לשער לבן כו' כדאיתא בגמרא דקוב"ה במתיבתא דרקינא אומר טהור כו' ומאן נוכח רבה בר נחמני כו' ובודאי אין ענין הנגעים שם ענין גשמי כנגעים שלמטה אלא הם בחי' דינא קשיא אשר מהם יניקת החיצונים כמ"ש בזהר וכיוצא, ועל ענין הסוד שלהם איך ובמה יומתקו כו' זהו ענין ההלכה ששונין שם אם בהרת קדמה כו' ונק' פנימיות התורה שנשמט עוסקים בהם בג"ע כו' וכן כיוצא בזה בהלכות אחרות כמו הלכות מקוואות שש מעלות במקוואות זו למעלה מזו כו'.

עוב ה' את הארץ תחת יד המזלות כו') וכן נביאי השקר לא היו בעלי מופתים כלל וכמ"ש ביחזקאל (ס"י יג) בשעלי שעורים ובפתותי לחם להמית נפשות אשר לא תמותנה כו' בכזבכם ע"ש בפרש"י. ונביאי האמת ודאי היו בעלי מופתים כמו ירמיה ויחזקאל הגם שלא היו כ"כ כמו אליהו כו' ואעפ"כ האמינו בשקר דוקא. ובבית שני שפסקו מהם וחסרו ה' דברים לפי שלא היה גילוי בחי' ה' ראשונה דשם הוי' למטה, ועמ"ש מזה בד"ה יו"ט של ר"ה, ולכן לא היתה ג"כ לעומת זה התגברות הקליפה כ"כ באמונות כוזבות שנגד אמונת ה', אלא באמונת אנשי רכיל במילי דעלמא שזהו ענין שנאת חנם שהוא כנגד הטבע שישנא איש את רעהו אם לא גמלו רעה, אך ע"י אנשי רכיל ששקר ענו בחבירו שדורש רעתו נעשה שונאו והוא שנאת חנם ע"פ האמת שחבירו לא פשע כלום. והנה כל עליות וירידות הם בבחי' ממכ"ע שעדיין יש מקום לרע לשלוט כמו שיש בטן וצואה ואעפ"כ עוברת חיות מועט וכן שערות נמשך בהם חיות מצומצם, משא"כ בסוכ"ע כתיב ואת רוח הטומאה אעביר שאו יהיה גילוי סוכ"ע. וגילוי זה לעתיד הוא ע"י היום לעשותם ע"י תורה ומצות ואת המצוה כו' לעשות בארץ שצ"ל המשכת התורה ומצות בבחי' אמונה להיות ורעה אמונה כו' והוא המשכת סוכ"ע. וזהו וידעת היום והשבות להמשיך בהאמונה בחי' דעת בבחי' סוכ"ע. ועמ"ש בבניאור ע"פ מים רבים בענין שיש שני בחי' דעת. דעת תחתון ודעת עליון. דעת תחתון הוא הנמשך מהבינה כמאמר אם אין בינה אין דעת והוא הדעת בבחי' ממכ"ע, אך דעת העליון הוא הנמשך מבחי' כתר ממש שהוא בחי' סוכ"ע כו' ע"ש. וזהו ענין ב' בחי' דעת שבפסוק אתה הראת לדעת ובפסוק וידעת היום כנ"ל. וזהו וידעת היום היום דוקא בעוה"ז כי עולם הבא ר"ל ג"ע הוא עולם הדין מבחי' ממכ"ע שרחוק מאד מבחי' סוכ"ע משא"כ בעוה"ז הגם שהוא בהעלם מ"מ עכ"פ נמשך הוא ע"י התורה ומצות כו' ועמ"ש מזה בפ' פנחס ע"פ צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני כו', ולכן היום בעוה"ז דוקא תוכל להמשיך בחי' סוכ"ע להיות ורעה אמונה וזהו כי הוי' הוא האלקים וכדפי' בזהר ח"ג (דקנ"ב ע"א) הוי' עתיק יומין הוא סוכ"ע הוא האלקים ויכולא הוא חד כו'.

קיצור. ענין ומלאה הארץ דעה. והיינו על ידי וידעת היום והשבות ורעה אמונה:

להבין בתוספת ביאור ע"פ וידעת היום והשבות אל לבבך כו' בענין הדעת והאמונה ולהבין איך יהיה בחי' סוכ"ע בבחי' הדעת וההרגשה והלא לית מחשבה תפיסא ב' כלל כידוע. אך הענין הוא דיש להבין עיקר ענין הדעת מהו להיות ידוע בלשון הפלסופים וכמ"ש הרמב"ם בידיעת אלקות שהוא יתברך הוא הידוע מציאותו ולא מהותו וזהו הנק' בחי' דעת כי ענין הדעת הוא ידיעת והרגשת המציאות. ויובן עד"מ באדם מבשרי אחזה שהאדם מחמת חומר הגוף הגשמי אינו יכול להשיג אפי' מהות הרוחניות המלוכב בו ממש דהיינו הנפש וכחותיה ואעפ"כ מרגיש הוא מציאותן בידיעה והרגשה ממש כמו עד"מ המחשבה יודע מציאותה ועכ"ז אינו משיג מהותה שהרי אנו רואים שהמחשבה תתפשט גם ברגל וישנה ממש בהתלבשות ברגל כי הלא מיד שעולה במוחו לחשוב שינענע הרגל מיד ילך הרגל כמו שעלה במחשבה, ואם נאמר שהמחשבה זו שבמוח להלך ירדה ונמשכה בירידות המדריגות עד שבאת לרגל והניעתו א"כ היה צריך שיהיה שוה ומתעכב התנועה איזה זמן מה ולמה מיד שעלה במחשבה יניע הרגל להלך בלתי שוה ועיכוב כלל אפילו רגע מזה נראה שלא ירדה המחשבה מן המוח דרך ענין המשכה כמים שנמשכים ויורדין כו' אלא שנמצאת ממש ברגל ואף שעיקרה במוח עכ"ז הארתה תתפשט בכל האברים כמו אור השמש על הארץ ואינו מושג כל זה איך ומה

לאמונה, כי הנה הדעת הוא בחי' פנימית המדות ונק' בזהר מפתחא דכליל שית עיין בספד"צ ספ"א ומבואר בע"ח כו' עיין לקמן. וביאור הדברים הנה מבשרי אחזה דאנו רואין באדם שכל המדות בטלים אחרי בחי' הדעת כו'. כי הנה כשאדם יודע ומרגיש א"ע כנ"ל הרי אנו רואים בחוש שלפי שהוא מרגיש א"ע וחיותו מאד אוי מדותיו מתפעלים בתכלית ההתפעלות לאהוב בהתפעלות מה שיאהב ולשנוא בהתפעלות מה שישנא יותר משאינו מרגיש א"ע כ"כ כי מפני הרגשת עצמותו תיקר נפשו בעיניו מאד ויהיה דבר שהוא לטובתו יאהבנו בתכלית התפעלות האהבה ובהיפך דבר שאינו לטובתו אלא מזיק לו ישנאוהו בהתפעלות השנאה בתכלית משא"כ על אדם אחר אפילו על אוהבו וריעו לא איכפת ליה כ"כ כמו על עצמו כי אף שהוא אוהבו עכ"ז אין מרגיש כ"כ תמיד ומסלק דעתו ממנו לכן לא יתפעל כ"כ מענינו כמו על עצמו שאינו מסלק דעתו והרגשת עצמו לעולם ע"כ יתפעל ביותר מעניני עצמו. ולכן גם בעניני עצמו אם מסלק לפי שעה בחי' ההרגשה מעצמותו כ"כ לא תיקר נפשו כ"כ בענינו ויוכל להיות שלא יתפעל כ"כ מדבר שהוא נגד רצונו וכן לא יאהוב דבר שהוא לטובתו כ"כ בהתפעלות האהבה להיותו מסולק מענין עצמותו ואינו מרגיש את נפשו וחיותו להיות יודע א"ע כ"כ כמו כאשר טרוד הוא בענין גדול שמסולק אז מעניני הרגשת עצמותו וכדומה וראה ממה שכתב הרמב"ם ספ"ז מהל' מלכים וכל המתחיל כו' ומבהיל עצמו עובר בל"ת שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו כו' וקשה איך יעשה שלא יפחד, אלא הענין שישלך מחשבתו והרהורו מפחד זה ועי"ז מתבטל הפחד וי"ש וכל המתחיל לחשוב ולהרהר הרי ראה ברורה שאפילו ההתפעלות הטבעית שבאהבת עצמו היא תלויה ע"פ הדעת והמחשבה, וא"כ אנו רואים שכל המדות אהבה ושנאה ויראה ודומיהן אינן נמשכין ונגררין רק על ידי הדעת וההרגשה שלפי שיוודע ומרגיש א"ע תמיד לכן יומשך ההתפעלות מאד בעניני עצמו ובהפך אם מסלק הדעת וההרגשה כ"כ מאהבת עצמו כו' כנ"ל. ומזה יובן איך שהתפעלות המדות נמשך רק אחר הדעת וההרגשה שאפילו בדבר הנוגע לעצמותו לא יומשך ההתפעלות רק על ידי הדעת דייקא שהוא המתפשט במדות להחיותו וממנו עיקר הנהגתו והטייתו כנ"ל. והוא שנקרא הדעת בשם מפתחא דכליל שית פ"י להיותו פותח את התפעלות המדה ומעוררה כמו עד"מ המפתח הגשמי כו' והוא כליל שית מכל ששת המדות חג"ת וכו', ועיין מה שכתוב במ"א מענין הדעת בביאור ע"פ מים רבים בפ' תולדות ובה"ה לא הביט און ביעקב. ועד"ז יובן ענין דע את אלקי אביך דהיינו להתבונן תמיד ושלא יסיח דעתו מזה שע"ז דוקא יומשכו המדות אהוי"ר כמו עד"מ שמתפעל מאד בעניני נפשו וגופו שהוא לפי שאינו מסלק דעתו והרגשתו כו' כמ"כ ויתר מכן צ"ל שלא יסיח דעתו מחיי החיים א"ס ב"ה ועי"ז יומשכו מדותיו לאהוב את ה' בלב ונפש ומאד וליראה ולפחד מגדולתו ית' וכמשי"ת. והנה מה שנקרא בחי' הדעת מפתח לגבי המדות והוא להם בבחי' התוך והפנימי' כנ"ל ולגבי החכמה שבמוחין אינו נמשך משם רק בבחי' אחוריים דחכמה כמ"ש בע"ח דמאחוריים דאבא המלוכב ביסוד דאימא נעשה בחי' הדעת לז"א וכמ"ש בלק"ת פ' שמות גבי ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו. והענין מובן מצד עצמו להיות כי ענין ההרגשה הנ"ל הרי איננה השגת המהות כמו בחי' ראהה שהיא בחי' החכמה רק היא ידיעה והשגה מרחוק לא במהות ואיכות רק בבחינת ההרגשה בלבד שמרגיש מציאות הדבר וא"כ אין זאת רק בחי' אחוריים של החכמה כי גופה של חכמה ופנימיותה הוא ענין בחינת ראהה ולכן השגת הנביאים מכונה בכתוב בשם ראהה וירא אליו ה' וראית את אחורי ואף שזהו דרך משל ואינה ראיית עין בשר גשמי ממש מ"מ הנמשל צ"ל

הנה המקוה כאן הוא ארבעים סאה מים גשמיים כו' ולמעלה הוא ענין המשכת מים העליונים דבינה ממקור החכמה ע"י בחי' ד' היודי"ן דע"כ כו' שמהם נמשכו מ' סאה כמבואר בפע"ח שער השבת והסוד של ענין הטהרה דוקא בהן לכל טומאה הוא ענין פנימית התורה, ועד"ז שונים שם גם זאת ההלכה דשש מעלות במקוואות זו למעלה מזו כו' שהם ששה צירופים של י"הו כמ"ש בפע"ח שם, ועד"ז בכל עניני המצות כולן וכמו בסוד התפילין דבכאן נתלבשה מצות תפילין במעשה גשמי' בקלף ודיו גשמי' כו' ופ' קדש לי כל בכור כו' ידוע ששרשה בבחי' חכמה כי קדש הוא חכמה ונמשך להכתב בקלף ולהנתן בבית התפילין ויהיה נמשך מזה בחי' מוחין עליונים לאדם בבחי' מקיף מה שא"כ לו להשיג במוחין של עצמו כו' כמ"ש במ"א. והרי נמשך אור א"ס בחכמה שבפ' קדש כו' בכאן דרך לבוש וענין גשמי' ולמעלה הוא בבחי' הפנימי' והמהות ממש דהיינו בחי' אור החכמה דקדושה עצמה ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה משה ידבר בענין המצות מה שהם למעלה ענין ביקור חולים וענין תפילין כו' ע"ש. והנה לפי שהנשמה מלוכשת בגוף גשמי ע"כ א"א לנו להיות לנו השגת המהות ואפי' לגדולי חכמי האמת כ"א לנביא וחזוה לבד שמכונה בכתוב בשם ראי' ממש וכמ"ש כ"ז במ"א ע"פ עוטה אור כשלמה כ"א זהו הלימוד במתיבתא דרקייעא ששם מושג מהות פנימית התורה כמו שהיא בכח"כ דבריאה כו' אך מ"מ אע"פ שפנימית התורה אין מושג לשום חכם המהות כלל אבל עכ"ז מתוך לימוד גופי התורה יוכל לעמוד מעט מזעיר על ידיעת המציאות מהפנימית שהרי מ"מ אפס קצהו מובן ומושג שעל כרחך יש אופן של פנימית התורה וטעמי מצות אשר הן נשמה של גוף הלכה זו ומצוה זאת. כמו שבגשמיית ממה שאנו רואים גוף האדם מורגש שיש בו נשמה אע"פ שאינו יודע מהותה איך ומה היא. וכך התורה נק' אדם רמ"ח מ"ע הם רמ"ח אברים כו' ויש בה גוף ונשמה כנ"ל, ולכן ארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שע"י לימוד גופי התורה בעוה"ז משיג בג"ע מהות ממש מהפנימית כו' משא"כ מי שאין בידו כלל מגופי תורה כו', והנה עד"ז יובן ג"כ בענין שיוכל להיות בבחי' המשכת הדעת בסוכ"ע ע"י קיום התומ"צ כי הגם דלית מחשבה תפיסא ב'י כלל מ"מ ידיעת המציאות יוכל להיות והיינו עד"י ידיעת פנימית התורה שהתורה ומצות הן מבחי' סוכ"ע. ועוד שהרי יודעים אנו שבחי' ממלא אינו אלא זיו והארה כו' והוא נובע בהכרח ממקור העצמי כמאור השמש שמאיר האור וכיוצא א"כ בידיעה זו מורגשת לנו ידיעת והשגת מציאות דסוכב עכ"פ דהיינו שיש מציאת סוכב לגבי ממלא ועמ"ש בד"ה השמים כסאי גבי ותן בלבנו בינה להבין דהיינו להבין דבר מתוך דבר פ"י תוך דבר הוא ממכ"ע שמלוכב בתוך העולמות ומבחי' ממכ"ע נהי' מבינים בחי' סוכ"ע כו' ע"ש, ועמ"ש במ"א בפ' ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא, בענין פ"י אתה ופ"י הוא שהוא בחי' ממכ"ע וסוכ"ע כו' ע"ש, והיינו מה שנצטוונו גם על בחי' סוכב ידיעת היום כו' כי הו"י שהוא בחי' סוכב הוא האלקי' להיות בבחי' גילוי לכם דהיינו בבחי' השגת המציאות עכ"פ, אך המשכת הדעת בבחי' זו היינו דוקא ע"י עסק התומ"צ שע"ז [שע"ז] ורעה אמונה שממשיך מזון בהאמונה, שעם היות שבאמת בבחי' סוכ"ע לא שייך רק בחי' אמונה מ"מ ע"י התומ"צ ממשיכים להיות באמונתו יחיה ממש והיינו שע"י התומ"צ נמשך בחי' הדעת, וכמשי"ת לקמן ע"פ הספרי שמתוך כך אתה מכיר כו' וגם יובן עוד ע"פ מ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין כי מנסה כו' לדעת כו' ע"ש:

ג. **והנה** פ"י וענין דע את אלקי אביך היינו העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהיה לזכרון לפניו תמיד כמ"ש שוית' ה' לנגדי תמיד. וביאור הענין הנה מתחלה צריך להבין עוד ההפרש בין דעת

דומה למשל משא"כ הדעת וההרגשה הוא רק בחי' אחוריים לגבי בחינה זו ועל כן מבחי' אחוריים דיסוד אור"א בלבד הוא שנעשה ונמשך בחי' הדעת לז"א. והוא ענין ומבשרי אחזה שר"ל בחי' הדעת ואחזה הוא תרגום של ראייה והיינו רק בחי' אחוריים של בחי' ראייה ממש, ועיין בלק"ת בתהלים על פ' ולתבונתו אין מספר מבואר שהתבונה היא למעלה מבחי' הדעת דז"א והיינו מטעם הנ"ל. והנה מאחר שנתבאר שע"י בחי' הדעת הוא נמצא מציאת ההתפעלות דוקא כנ"ל יובן מזה עיקר ההפרש בין הדעת ובין האמונה כנ"ל כי כמו שמבואר למעלה בבחי' הדעת שבנפש האדם כך יובן למעלה בבחי' הדעת באלקים חיים ומלך עולם דהיינו בחי' המדות דז"א דאצי' שבהן מלוכב בחי' הדעת הן הן היורדין להתלבש במל' דאצי' בחב"ד ומדות שבה כדי להחיות רוח שפלים מאין ליש כו' והוא בחי' ממכ"ע ומזה נמשך בחי' הדעת גם בנבראים כולם מה שיודעים ומכירים את בוראם בבחי' ההרגשה ממש כאדם שיודע א"ע וחיותו כך יודעים את מקור החיים וחיי החיים שמחיה כל הנבראים כו'. ושבלעזו אין להם קיום ומציאות כלל אפילו רגע ומסתעפי' מזה הדעת בחי' המדות אהוי"ר לאהוב את ה' לעשות מצותיו כמו שיאהוב חיי נפשו וכמ"ש לאהבה את ה' כי הוא חייד כו' ולשנוא מה שמנגדו ומזיק להארה האלקי' עליו והוא כל שס"ה ל"ת להתרחק מהם בתכלית כמו שישנא האדם דבר שמזיק לו תכלית השנאה וא"כ סיבת קיום מצות עשה וריחוק כל ל"ת תלויה רק בבחי' הדעת והוא ההרגשה שמרגיש הנפש האלקית את אור האלקי והיותו בחי' חיי החיים וע"ז נאמר דע את אלקי אביך להיות לזכרון בין עיניו תמיד כדי שירגיש מאד איך שצריך ליראה מלעבור רצונו ועיין מה שכתוב בד"ה ראשי המטות כפי' וענין יראת חטא. ושצריך להשתוקק ולחשוך לדבקה בו ית'. ואמנם האמונה הוא למעלה מבחי' הדעת וההרגשה דהיינו שהוא רק בבחי' מקיף על השכל והמדות. ולכן אין ממנה התפעלות המדות כ"כ שהרי גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא הרי מאמין ביכולת רבש"ע ועכ"ז הוא עובר רצונו ית', והיינו מפני שהאמונה אצלו בבחי' ריחוק ובבחי' מקיף בלבד. וע"כ נק' האמונה בשם עטרה שהיא כעטרה המקפת על הראש כמ"ש למעלה. ולמעלה באלקות יובן מזה שהוא בחי' ומדרגה הגבוהה מבחי' הדעת דז"א הנ"ל אלא הוא בחי' אור מקיף על המדות דאצילות עד שאינם מתפעלים ממנו כלל כו' והוא הנק' בחי' כתר דז"א כמו העטרה הכותרת על הראש כו' וכשבא הארה זו למטה במל' דאצי' נק' כתר מל' כו' ודרך כלל זהו מבחי' סובב בכל עולם לפי ערכו באצי' מבחי' סובב דאצי' ובבריאה מבחי' סובב וכתר דבריאה כו' ולפי שהוא בחי' סובב ומקיף ע"כ אינו מאיר בגילוי כ"כ בהעולם בבחי' דעת ממש, וכן למטה באדם הדעת הוא בבחי' ממכ"ע אבל האמונה היא גם בבחי' סוכ"ע. אך ע"י המצות ממשיכים בחי' סוכ"ע שיומשך ג"כ בבחי' דעת כי רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת נמשכין מבחי' ה"ח וה"ג הנמשכין מבחינת הדעת כו' ושרש המשכה זו היא מבחי' רצון העליון הסוכ"ע, ועיין כפי' הרמ"ח בזה ר"פ קרח ועמ"ש עוד מזה לקמן בס"ד. והוא עיקר ענין הציווי וידעת היום שע"י הדעת וההעמקה בבחי' אני ה' לא שניתי בחינת סוכ"ע ע"י דוקא תגדל אהבתו ויראתו וכמ"ש בפע"ח שער חג המצות פ"א שיש כמה בחינת מוחין גדלות כו' והנה ע"י קיום מצות וידעת היום שהוא רק בחי' הידוע מציאותו ולא מהותו הנה ע"י יומשך השכר לעתיד להיות ונגלה כבוד ה' כו' בבחי' ראייה וההרגשה ממש כי עין בעין יראו וכמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל ע"ש:

ד ו**הנה** לפ"ז צ"ל מ"ש לע"ל ומלאה הארץ דעה, דהרי גדולה מזו נאמר לע"ל ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו' וכתוב עין בעין יראו, אשר הראיה היא השגת המהות ממש וכמארז"ל שלהי מסכת

ד ו**הנה** לפ"ז צ"ל מ"ש לע"ל ומלאה הארץ דעה, דהרי גדולה מזו נאמר לע"ל ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו' וכתוב עין בעין יראו, אשר הראיה היא השגת המהות ממש וכמארז"ל שלהי מסכת

ולכן אע"פ שנשפל למטה מהאדם עכ"ז מחיה הוא את האדם וממשיך בו דעת, כך עד"ז אע"פ שהתורה שבע"פ מדברת בענינים גשמיים שבעוה"ז שזוהו למטה מבחי' ההשכלה וההתבוננות בגדולת ה'. אך עכ"ז שרשה גבוה יותר כי היא השגת המהות רצונו וחכמתו ית' ממש. לכן היא בחי' מזון לנפש ורעה אמונה שממשיך בחי' דעת באמונה. וזהו אתה הראת לדעת ראייה הוא השגת המהות והיינו ע"י עסק התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' רק שנתלבשו בעשיי' ולכן מזה נמשך לדעת כי ה' הוא האלקים וגו'. ועמ"ש ע"פ בשברי' לכם מטה לחם. ועמ"ש בסש"ב פנ"ב ומהו הלבוש כו' דלעילא לעילא כו'. ועיין עוד בסידור בד"ה ששת ימים תאכל מצות בענין ראתה שפחה על הים כו' והיינו ע"י הגילוי מבחי' אנכי מי שאנכי שע"ז נהפך הים ועלמא דאתכסייא לבוא לידי גילוי בבחי' ראייה ממש כמ"ש זה אלי ואנוהו ועד"ז יובן ג"כ שהתורה והמצות שהם הדברים אשר אנכי מצוך היום. אנכי מי שאנכי ע"כ יש בכחן להמשיך בחי' הדעת בהאדם שיבוא לבחי' הראת לדעת וידעת היום כו'.

קיצור. ענין הדעת שהוא אינו ידיעת המהות כ"א ידיעת המציאות כמו ידיעת האדם כחות נפשו ולכן אע"ג שהקב"ה לית מחשבה תפיסא ביה כלל עכ"ז צ"ל וידעת היום כו' ממש. והנה בהתורה יש ג"כ כמור"כ השגת המהות וידיעת המציאות. והנה המשכת המדות הוא ע"פ הדעת וזהו דע את אלקי אביך שהוא שלא יסיח דעתו מזה שותי' ה' לנגדי תמיד ומ"מ הדעת הוא רק בחי' אחוריים לגבי ראייה אך השכר מוידעת היום לעתיד עין בעין יראו כו'. וענין ומלאה הארץ דעה. ענין דברו וקראו ושכל המשכות אלו נמשך ע"י וידעת היום היום לעשותם:

וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלהים אין עוד. פ' וידעת היום כמו שהיום הוא עם הלילה ושניהם אחד כמ"ש ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. כך והשבות אל לבבך שכמו שהוא בזמן כך הוא בנפש שהב' לבבות שהם היצר טוב והיצר הרע הם שניהם כאחד שגם היצר הרע ישוב לעבודת הוי' כד אתכפא סט"א כו', וכמ"ש בכל לבבך בשני יצירך ומוזה וידעת כי כך הוי' הוא האלהים כו' (ועיין מזה ברי"ח שער האהבה ספ"ה ובספר עה"ק ח"א פרק י"א י"ב ובזהר פ' וראו דכ"ז ע"ב ודכ"ז ע"א ובפ"י הרמ"ז). וביאור ענין זה להבין דמיון המשל עם הנמשל צריך להקדים מאד"ל שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת הוי' אלהיך תירא פירש כו' לפי שהיה קשה בעיניו את לרבות כי מה הוא בא לרבות. והקשו המפרשים למה לא היה קשה לו בואהבת את הוי' אלהיך מה בא את לרבות כמבואר בתשו' מהרי"ל. אך הענין הוא כי ריבוי את הוא את הטפל כו' והוא ענין מה שכתוב בזהר הקדוש על פסוק ואהבת את הוי' אלהיך דא איהו רוא לאכללא שמאלא בימינא כו' הוא בחינת יראה והיינו שתהא האהבה כלולה ביראה ולא אהבה לבדה והוא ענין ריבוי את לרבות את הטפל הוא בחינת יראה לאכללא שמאלא שהוא בחי' את הטפל דהיינו בחי' ביטול כו' (ולפי שהיראה היא נרמזת במלת את הטפל לכן באה בריבוי את בואהבת כו'). משא"כ האהבה אינו באה בריבוי את באת הוי' אלהיך תירא לפי שאין האהבה בחי' טפל ליראה כי האהבה הוא בחי' דבר וימין זכר חסדו והיראה היא בחי' נוק' אשה יראת ה' והנוק' היא בחי' טפל לגבי הדבר ולא להפך. אך להבין איך תהיה היראה כלולה באהבה והרי אהבה ויראה הם שני הפכים, כי הנה האהבה היא התשוקה לדבקה בו ית' היא באה מחמת ריחוק וכמשל מי שהוא רחוק מבית אביו ומתאוה ומשתוקק לראות פניו.

(*) עיין בהוספות.

דיש ריבוי רבבות מדרגות בהשתלשלות וכמו שבג' העולמות ב"ע יש בכלל ג' מדרגות הידועים והוא ג"ע העליון וג"ע התחתון ועוה"ז דעולם העשי' והנה ידוע דבכל עילה ועלול מה שבעליון הוא בחי' גילוי נעשה בחי' העלם בתחתון העלול ממנו כו', והיינו מה שהוא בחי' ממלא בעליון נעשה בחי' סובב בתחתון וכן העליון לגבי העליון הימנו ועד"ז עד רום המעלות בריבוי רבבות מדרגות עד אין קץ ושיעור הכל הוא בבחי' העלם וגילוי דהיינו סובב וממלא כו' וגם בג"ע העליון וג"ע התחתון ע"ד הוזה. דהיינו מה שבג"ע העליון הוא בבחי' השגת המהות לנוכח דהיינו בבחי' גילוי ממש עדיין בבוא ההארה הזאת למטה בג"ע התחתון היא להם שם בבחי' ההעלם והסובב והוא רק להם בבחי' השגת המציאות בלבד כו' ולעתיד כתיב וישם מדברה כעדן שמה שהוא עכשיו בחי' עדן יהי' גילוי זה למטה ממש להיות מדברה כעדן וא"כ בחי' עדן יתעלה עוד יותר לאין קץ כו', ועד"ז יש נ' אלפים יובלות כו' ומכ"ז יובן ענין ומלאה הארץ דעה וכ"ז נמשך ע"י וידעת היום:

ה וזוה"ו ענין דברו על לב ירושלים וקראו אליה. פ' וקראו אליה היינו מה שימושך בבחי' א"פ ממש בהשגת המהות ע"ד עין בעין יראו. ודברו על לב הוא בחי' מקיף והיינו כי לאחר שימושך המקיפים דעכשיו להיות בבחי' א"פ אזי יומשך אור עליון וגדול יותר להיות בבחי' מקיף מה שעכשיו הוא למעלה מעלה גם מהיות נק' אור מקיף. (ועיין מענין דברו על לב ברבות וישלח פרשה פ' אחרי פכ"א. במדרש איכה בסוף אלפא ביתא קדמאה בפסוק תבא כל. במדרש קהלת ע"פ דברתי אני עם לבי וע"פ עת לאהוב גבי ועת לדבר ועמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין והיו הדברים כו' על לבבך). ועיין נאמר ומלאה הארץ דעה וממילא מובן שיהיה מקיף למקיף מבחי' עליונה יותר כי לגדולתו אין חקר וכמ"ש כרוב גדולו כו'. ועיין נאמר לעתיד ג"כ והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו כו' (ועי' בזהר פ' בלק דקצ"ח ע"ב). אך כל המשכות אלו לעתיד הוא ע"י היום לעשותם וזהו כי מלאה צבאה. שהוא ענין בירורי הניצוצות שמבררין ע"י תפלה ותומצ". וזהו ג"כ משארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין. שתשובה היינו שיחזרו הניצוצות שנפלו למטה לשוב למקורן ושרשן ואחר שישלמו בירור כל הניצוצות ע"ז נאמר כי מלאה צבאה. ואזי דברו על לב כו' ועמ"ש בד"ה וכל בניך בוניך כו' מרבים שלום כו' ע"ש. והנה ע"י בירור ניצוצות הנ"ל נמשך ג"כ גילוי בחי' הדעת וכמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו, ועיקר הבירור היינו ע"י התפלה ותורה ומצות והיינו שע"ז ממשיכים בחי' ורעה אמונה, ועמ"ש באגה"ק ע"פ חגרה בעוז מתניה איך ע"י עסק התורה נמשך החיות והכח בהאמונה. ובספרי איתא ע"פ והיו הדברים האלה כו' שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. והענין כי השגת ולימוד התורה הוא השגת מהות רצונו וחכמתו ית' ממש שלמעלה מידיעת המציאות בלבד רק שהשגה זו הוא כמו שנתלבשו חכמתו ורצונו ית' בעשיי' גשמיות שלפי שנתלבשו בעשייה גשמיות ע"כ יש בהם השגת המהות משא"כ כמו שהם למעלה הרי לית מחשבה תפיסא בהן כלל. ועמ"ש מזה באריכות במ"א בביאור ע"פ ולא תשכית מלח ב' וקרא. אבל עכ"פ הוא השגת מהות חכמתו ורצונו ית' ממש. ולכן יש בכח השגה זו להיות ורעה אמונה שהוא ענין המשכת הדעת כי הדעת הוא השגת והכרת המציאות מבחי' סוכ"ע כנ"ל והשגת ולימוד התורה היא השגת מהות חכמתו ורצונו ית' שמבחי' סוכ"ע ולא בהשגת המציאות לבד, רק שהתורה נשפלה למטה בענינים גשמיים והרי זה כמו עד"מ המאכל שמחיה את האדם ומוסיף בו דעת שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דג, והיינו לפי ששרש החטה מבחי' דעת דתהו שלמעלה מהאדם כו'.